

Informačný list predmetu

Vysoká škola: Univerzita Komenského v Bratislave	
Fakulta: Prírodovedecká fakulta	
Kód predmetu: Prif.KEGD/N-mZHG-102/15	Názov predmetu: Sociálna geografia
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: prednášky, cvičenia Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 hodiny prednášky / 1 hodina cvičenia Týždenný: 3 Za obdobie štúdia: 39 Metóda štúdia: prezenčná/dištančná/kombinovaná	
Počet kreditov: 4	
Odporúčaný semester: 1.	
Stupeň štúdia: II.	
Podmieňujúce predmety: -	
Podmienky na absolvovanie predmetu: Študenti vypracúvajú samostatné zadanie (individuálne, alebo v skupinách) ako nevyhnutnú súčasť pre absolvovanie skúšky, hodnotenie zadania ovplyvňuje celkové hodnotenie predmetu váhou maximálne 30%. Váha maximálne 70% pripadá na ústnu skúšku, na ktorej je potrebných získať minimálne 51-60% z celkového počtu bodov pre hodnotenie E, 61-70% pre hodnotenie D, 71-80% pre hodnotenie C, 81-90% pre hodnotenie B a minimálne 91% bodov pre získanie hodnotenia A. Kredity za predmet nie je možné udeliť bez odovzdania zadania ako súčasť práce na cvičeniach.	
Výsledky vzdelávania: Predmet Sociálna geografia je zameraný na hľadanie súvislostí a vysvetľovanie vzťahov medzi sociálnymi nerovnosťami a priestorom. Študenti získajú poznatky, ako sú sociálne nerovnosti v spoločnosti konštruované a ako súvisia s priestorom v rozličných geografických mierkach (od mikropriestoru domácnosti, cez priestor mestskej časti, obce až po región a krajinu). Predmet sa zameriava na sociálne nerovnosti v troch základných kategóriách: trieda, rod a rasa/etnicita, na príklade ktorých je možné porozumieť úlohe priestoru a miesta pri utváraní a formovaní nerovností. Úlohou predmetu je nielen predstaviť a zosumarizovať nové informácie z predmetnej oblasti, ale aj podnietiť verbálne zručnosti a kritické myslenie študentov.	
Stručná osnova predmetu: Úvod do sociálnej geografie - Na úvodnej prednáške budú študenti stručne oboznámení s cieľom a obsahom predmetu. Budú im predstavené podmienky udelenia kreditov po jeho absolvovaní ako aj časový harmonogram jednotlivých prednášok a tém predmetu. Na príklade konkrétnych výskumov (z Slovenska i zahraničia) budú predstavené základné problémy, ktoré sú v rámci sociálnej geografie riešené a základné metodologické postupy, ktoré sú v rámci týchto výskumov využívané s dôrazom na predstavenie kvalitatívnych výskumných metód. Geografia chudoby I. - V rámci problematiky vzťahu medzi triednymi nerovnosťami a priestorom bude prednáška zameraná na problematiku chudoby. Študentom budú vysvetlené definície chudoby a hlavné indikátory, ktorými sa chudoba meria v rôznych mierkach (na celosvetovej úrovni, v rámci EÚ, SR a regiónov). Na konkrétnych príkladoch bude vysvetlený rozdiel medzi absolútnou a relatívnou chudobou, hranica chudoby, koncept sociálneho vylúčenia. Budú predstavené regióny chudoby v celosvetovej mierke. Na príklade Slovenska bude predstavená chudoba v kontexte odlišných spoločenských podmienok. Geografia chudoby II. - Prednáška nadviaže na predchádzajúcu a bude zameraná na dva hlavné rozmery chudoby: vertikálny a horizontálny. V rámci horizontálneho pohľadu na chudobu budú predstavené priestorové špecifiká chudoby v rámci Slovenska. V rámci vertikálnych vzťahov budú charakterizované hlavné skupiny obyvateľov ohrozené chudobou: bezdomovci,	

chudobní pracujúci, deti, pričom budú využité štatistické dáta aj konkrétne príklady z realizovaných výskumov.

Sociálne vylúčenie a priestor - Prednáška bude zameraná na koncept sociálnej exklúzie a inklúzie. Budú popísané hlavné skupiny ohrozené sociálnym vylúčením, predstavené politické dokumenty, ktoré sa venujú ich začleňovaniu a vysvetlené kompetencie (štátu, regiónu, mesta), ktoré riešia problémy znevýhodnených skupín. Bližšie bude sociálne vylúčenie a jeho priestorové špecifiká vysvetlené a diskutované na príklade problémov seniorov a migrantov v meste.

Feministické geografie - Vzťah rodových rozdielov a priestoru. Budú vysvetlené základné princípy feminizmu, stručne charakterizované jeho historický kontext a súčasné prúdy. Budú charakterizované rodové rozdiely na Slovensku (v rôznych historických a spoločenských podmienkach). Na konkrétnych príkladoch (feminizácia chudoby, neúplné rodiny, domáca práca, nerovnaké odmeňovanie, dĺžka života žien a pod.) bude diskutovaný priestorový efekt rodových rozdielov.

Rasa, etnicita a priestor - Etnické a rasové rozdiely a ich vzťah k priestoru. Všeobecne budú charakterizované vzory interakcie menšiny s dominantnou spoločnosťou, doplnené konkrétnymi príkladmi v celosvetovej mierke (etnické enklávy, getá a pod.). Budú diskutované aktuálne problémy migrácie (v kontexte EÚ aj Slovenska). V kontexte etnických vzťahov budú diskutované pozitívne a negatívne prístupy k menšinám.

Priestorové špecifiká Rómov na Slovensku - Prednáška bude venovaná problematike Rómov na Slovensku, najmä otázkam chudoby a sociálneho vylúčenia Rómov. Budú predstavené informácie o histórii Rómov na Slovensku, ich priestorovom rozmiestnení a sociálnom postavení. Študenti budú oboznámení s Atlasom rómskych komunít a jeho hlavnými výsledkami. Časť prednášky bude venovaná priestorovej segregácii a jej vplyvu na chudobu rómskej populácie.

Sociálne siete, susedstvo, komunity - Kľúčovou témou tejto prednášky je skutočnosť, že v mestách (prípadne vidieckych obciach) prebieha výmena medzi rôznymi sociálnymi skupinami v relatívne obmedzených priestoroch, ktoré často vedú k vzniku nových kultúrnych foriem, ale i k sociálnej segregácii. Prednáška bude zameraná na sociálne siete a ich geografickú podmienenosť. Budú predstavené základné teoretické aspekty vzniku sociálnych sietí, hlavné znaky a podmienenosť prostredím a príslušnosťou k rozličným sociálnym skupinám. Dôležitosť sociálnych sietí a komunít bude zdôraznená na príkladoch rómskych komunít a skupine ľudí bez domova.

Neoliberalizmus a postsocializmus. Narastanie sociálnych nerovností - Prednáška bude zameraná na transformačné obdobie po roku 1989 na Slovensku. Bude predstavený a diskutovaný koncept neoliberalizmu, jeho vzťah k narastaniu sociálnych nerovností a chudoby, 'porazení' a 'vítazi' v transformácii, dôsledky nerovností. Na základe štatistických dát bude charakterizovaná ekonomická situácia slovenských domácností, vývoj sociálnych nerovností, regionálne špecifiká.

Koncept životných stratégií v problematike sociálnych nerovností. Concept of livelihood strategies in the context of social inequalities - Sociálne rozdiely v meste a na vidieku vo vzťahu k utváraníu živobytia a životným stratégiám obyvateľov. Bude predstavená teória zdrojov (podľa M. Burawoya), na základe ktorej bude detailnejšia pozornosť venovaná rozličným spôsobom utvárania živobytia (materiálnym zdrojom, zamestnanosti, sociálnym a občianskym zdrojom). Každá skupina zdrojov bude dokumentovaná aktuálnymi štatistickými dátami.

Sociálne nerovnosti v meste, urbánna sociálna geografia- Prednáška bude venovaná vzťahu medzi jednotlivcom, sociálnymi skupinami a mestským priestorom. Budeme uvažovať, ako sú rozličné sociálne identity (napríklad pohlavie, vek, trieda, etnická príslušnosť, sexualita) vzájomne prepojené s miestami, v ktorých žijeme, a ako prostredie odráža a formuje konkrétne

spôsoby života. Na konkrétnych príkladoch Bratislavy budú predstavené vybrané témy, napríklad témy: segregácia a ghettoizácia, separácia a gated communities, gentifikácia, komunity.

Cvičenia:

Na úvodných cvičeniach budú vysvetlené konkrétne kvalitatívne metódy, potrebné k realizácii semestrálneho projektu. Študenti budú rozdelení do skupín, v rámci ktorých budú pracovať na semestrálnych projektoch zameraných na analýzu sociálne znevýhodnených skupín obyvateľov vo vybranom priestore. Ďalšie cvičenia budú prepojené s prednáškami, s diskusiou na témy prednášok. Časť cvičení/diskusií prebehne v anglickom jazyku. Využijú sa aj participatívne metódy, tréning vybraných metód výskumu. Na záver cyklu budú prezentované semestrálne skupinové práce študentov.

Odporúčaná literatúra:

Pain, R. 2003. Social geography: on action orientated research. Progress in Human Geography 27, 5, pp. 649–657.

Blažek, M., Rochovská, A. 2006. Feministické geografie. Kapitola 7.2 – Na periférii diania – urbánna, rurálna, historická a politická geografia. Bratislava: Geografika, s. 91-99.

Džambazovič, R. 2007. Priestorové aspekty chudoby a sociálneho vylúčenia. Sociológia-Slovak Sociological Review, 5, str. 432-458.

Gerbery, D., Džambazovič, R. 2017. Urbánna chudoba na Slovensku. Geografický časopis, 69, 3, s.263-280.

Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Kriglerová, E. G., & Sekulová, M. 2014. Migranti v meste. Prítomní a (ne)viditeľní. CVEK.

Holloway, S. L., Valentine, G. 2004. Children's geographies: Playing, living, learning. London: Routledge.

Chorvát, T. (ed). 2014. Miestne komunity III. Odras spoločenského vývoja po roku 1918 na charaktere a štruktúre miestnych komunít na Slovensku. Banská Bystrica: Centrum vedy a výskumu UMB, s. 39-55.

Rochovská, A. Miláčková, M. 2012. Uzavreté komunity - nová forma rezidenčných priestorov v post-socialistickom meste. Geographia Cassoviensis, 6, 2, s. 165-175.

Rochovská, A. Majo, J. 2013. Domáce je domáce, alebo už sa to pestovanie v dnešnej dobe neoplatí? (Domáce hospodárenie - stále dôležitá súčasť životných stratégií domácností slovenského postsocialistického vidieka). Slovenský národopis, 61, 1, s.7-30.

Rochovská, A., Majo, J., Káčerová, M. 2014. Súčasná realita vzťahov na slovenskom vidieku: vidiecke komunity v ohrození alebo ako kapitalizmus pretvára sociálne vzťahy na dedine. In:

Rusnáková, J., Rochovská, A. 2016. Sociálne vylúčenie, segregácia a životné stratégie obyvateľov rómskych komunít z pohľadu teórie zdrojov. Geografický časopis, 68, 3, 245-260.

Želinský, T. 2014. Chudoba a deprivácia na Slovensku: Metodologické aspekty a empiria. https://mpr.ub.uni-muenchen.de/76868/1/Zelinsky_Chudoba_online.pdf.

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu:

slovenský v kombinácii s anglickým (študijná literatúra v anglickom jazyku)

Poznámky:

Hodnotenie predmetov

Celkový počet hodnotených študentov: 194

A	B	C	D	E	FX
27,84	36,08	23,2	3,61	5,15	4,12

Vyučujúci: Mgr. Alena Rochovská, PhD., doc. RNDr. Marcel Horňák, PhD.

Dátum poslednej zmeny: 18. augusta 2022

Schválil: prof. RNDr. Ján Buček, CSc.